

Uittocht

Voorganger: Ds. Heleen Weimar

Lezingen:

1^e Schriftlezing: Exodus 12,21-28 en 13,3-9;

2^e Schriftlezing: Lucas 22,7-18

Overweging (bij De uittocht, Marc Chagall)

Gemeente van Jezus Christus,
Uittocht / Exodus - zo heet dit schilderij, dat Marc Chagall in 1966 voltooide.

De uittocht van de Hebreëen uit het slavenhuis Egypte. De uittocht van joodse slachtoffers van pogroms in Oost-Europa. De uittocht ook van overlevenden van de concentratiekampen in de tweede wereldoorlog. Het is een eindeloze stoet van donker geklede mensen. Toch is het geen gezichtsloze massa. Elke persoon heeft een eigen gezicht, op ieders gezicht ligt een glans van licht, ieder maakt een eigen gebaar, heeft een naam, een eigen verhaal.

Een paar namen, een paar verhalen kennen we:

- de vrouw in het blauw is Maria, met het kind Jezus op haar arm;
- en naast hen, in violette kleding, zien we Maria Magdalena, die zich liefdevol toewendt naar de lijdenden om haar heen;
- naast Maria Magdalena knielt Abraham, die op het punt staat om een ram te offeren (het verhaal dat we afgelopen zondag lazen)
- rechtsonder is Mozes te zien met de twee tafels van de wet;
- Aäron, zijn broer, is boven de twee vrouwen afgebeeld, te herkennen aan zijn priesterkruis;
- meteen onder het kruis heeft de schilder zichzelf afgebeeld, met de handen uitgestrekt naar de gekruisigde.

Wie zet al die mensen, al hun gezichten in het licht? Het licht op de gezichten lijkt de afglans te zijn van Jezus, op wie een gouden, een goddelijke glans rust. Chagall heeft hem afgebeeld als de lijdende Knecht van God uit het joodse volk, in wiens lijden het lijden van het volk a.h.w. is samengevat.

De uitgestrekte handen van de Gekruisigde omvatten het volk in een gebaar van omarming en zegenen het.

Uittocht / Exodus - dat is wat Jezus en de discipelen gedenken. Op tafel staan de bittere kruiden, herinnerend aan het bitter lijden in Egypte. Er is ook het bereide paaslam, de vorige dag in de tempel ritueel geslacht. Het herinnert aan het bloed van een lam, dat de Hebreëen aan de deurposten en de bovendorpel streken. Toen de engel des doods door Egypte ging, ging hij aan de deuren met bloed eraan voorbij. Zo werden zij gespaard.

Op tafel staat ook het ongezuurde brood, dat herinnert aan hun overhaast vertrek. Haastig werd het gegeten, in gespannen verwachting van het tijdstip om Egypte te verlaten.

Er staat ook wijn op tafel. De wijn vertegenwoordigt geen herinnering, maar een verlangen, vurige hoop. Het uitzien naar een nieuwe bevrijding, zoals door de tweede Jesaja verwoord, de hoop op het aanbreken van Gods koninkrijk.

Uittocht / Exodus - zo noemde Jezus ook de weg die hij zelf moest gaan. Op de berg van de verheerlijking, toen Mozes en Elia kwamen om hem bij te staan, toen spraken zij over zijn uittocht, zijn exodus, die Jezus moest volbrengen. Maar ditmaal heeft het woord een veel beladener klank. Het gaat om Jezus uitgaan uit het leven. Zijn 'levenseinde' geeft de NBV.

De zwaarte van die betekenis van uittocht ligt over de maaltijd die de leerlingen en Jezus houden. De zwaarte van het naderende afscheid. Er is het uitzien naar het beloofde land / het koninkrijk van God - daarnaar verwijst de eerste beker wijn die Jezus rond laat gaan. Maar het tegenop-zien, de droefheid heeft de overhand.

Maar dan doorbreekt Jezus die geladen stemming, door ook aan zijn exodus woorden en gebaren te verbinden en er zo betekenis aan te geven, zin. Door zijn uitgang uit het leven uitdrukkelijk in verband te brengen met die bevrijdende uitgang uit Egypte.

Jezus neemt een brood, breekt het, deelt het rond en zegt daarmee: Zoals dit brood in gespannen verwachting werd gegeten en kracht gaf voor de lange weg, zo voed ik, met mijn leven jullie verwachting; zo geef ik met mijn gebroken leven jullie kracht voor onderweg.

Dan neemt Jezus opnieuw een beker en spreekt van 'een nieuw verbond in zijn bloed'. Dat verwijst naar de eerste verbondsluiting, waar de uittocht op uitliep. God had zijn Woorden gegeven. Het volk had hun woord gegeven: 'Alles wat God ons vraagt, zullen wij doen.' Daarop bekrachtigde Mozes het verbond, door bloed van een dier eerst op het altaar uit te gieten (het altaar als representant van Gods aanwezigheid) en vervolgens het volk mee te besprenkelen. Wat dat vreemde gebaar kan betekenen? Zij, God en Israël, zij werden samengevoegd door banden van hetzelfde bloed - zij werden a.h.w. bloedverwanten. Nu hoorden

zij bij elkaar, zoals ouders en kinderen onverbreekelijk met elkaar verbonden zijn.

Met zijn gebaar en zijn woorden zegt Jezus tot de leerlingen: door mijn uitgegoten leven horen jullie opnieuw bij God, als bloedverwanten, die elkaar niet loslaten; evenzeer Gods geliefde kinderen als ik geliefde zoon ben. Op jullie mag de glans van Gods liefde rusten, zoals op mij. Geef God en geef elkaar de

weerglans van die liefde.

Uittocht - om opgericht te leven, rechtop, oprecht; in de gespannen verwachting van Gods koninkrijk; glanzend van Gods liefde - daartoe worden wij geroepen, als wij genodigd worden aan de maaltijd van de Heer.

Amen

Figuur 1: Exodus, Marc Chagall